

ضرورت ایجاد نهاد مدیریت تامین و توزیع ماشین آلات و تجهیزات صنایع معدنی ایران

دکتر مهدی فتح اله، رییس موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی

امروزه توسعه الگوهای مدیریت زنجیره ای در کسب و کارهای معدنی و صنایع وابسته نیازمند ایجاد نهادی برای مدیریت تامین و توزیع ماشین آلات و تجهیزات معدنی دارد. راه اندازی چنین نهادی می تواند تاثیر فراوانی بر رشد و توسعه این بخش کلیدی کشور داشته باشد. چرا که ایران به لحاظ برخورداری از ذخایر معدنی مناسب، در زمره ۲۰ کشور اصلی صاحب این ذخایر طبیعی قرار دارد. ویژگی قابل توجه دیگر کشورمان، در خصوص تنوع و جایگاه تولیدات مختلف معدنی است که بر خلاف بسیاری از کشورهای دیگر، حداقل در مورد چهار ماده معدنی جایگاه دوم تا ششم را در تولید جهانی این اقلام به خصوص اختصاص داده است. بر این اساس برنامه ریزی و سیاست گذاری برای تامین و تولید ماشین آلات و تجهیزات، تامین و تولید قطعات یدکی، ارائه خدمات و ... از موضوعات و دغدغه های اساسی فعالان بخش معدن و صنایع معدنی کشور به شمار می رود.

صنایع معدنی بیش از هر صناعی، وابسته به ماشین آلات و تجهیزات تخصصی هستند. در واقع طبق آخرین آمار، حدود ۷۷ درصد کل سرمایه گذاری بخش معدن در این بخش صورت گرفته است بنابراین ماشین آلات و تجهیزات نقش کلیدی را در افزایش ظرفیت استخراج و فرآوری مواد معدنی ایفاء می کند. رشد تولید مواد معدنی در کشور و ضرورت اکتشاف معادن جدید از یک سو بهبود بهره وری و استفاده از ظرفیت معادن فعال از سوی دیگر مستلزم برنامه ریزی مناسب برای مدیریت تامین، تولید، توزیع و حتی خدمات پس از فروش ماشین آلات و تجهیزات معدنی است.

در حال حاضر علی رغم پتانسیل های فراوان ایران در حوزه معدن یکی از بزرگترین مشکلات فعالان این حوزه، فرسودگی ماشین آلات، مشکلات مربوط به تامین قطعات یدکی، وابستگی به کشورهای خارجی و هزینه های بالای تامین و توزیع تجهیزات است. عمر مفید ماشین آلات معدنی معمولاً بین ۵ تا ۶ سال است. اما آنگونه که آمار نشان می دهد، حدود ۶۰ درصد ماشین آلات این بخش در کشور بالای ۱۰ سال عمر دارند که این مساله به طور مستقیم موجب افزایش هزینه استخراج و تولید و کاهش بهره وری می شود. به طور طبیعی بسیاری از ماشین آلات مورد استفاده، به دلیل قدیمی بودن از فناوری روز برخوردار نیستند که این امر موجب توسعه نیافتن بخش معدن کشور از روند تحولات معدنی سطح جهانی و عدم بهره گیری کامل از ظرفیت های موجود می شود.

طبق برنامه‌ریزی‌های صورت گرفته، تا پایان برنامه پنجم توسعه میزان تولیدات معدنی باید به ۵۰۰ میلیون تن برسد. در این راستا، سالانه ۱۷۰۰ دستگاه انواع ماشین‌آلات معدنی برای تجهیز و نوسازی معادن مورد نیاز خواهد بود. سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران که در سال ۱۳۷۹ تشکیل شد، وظیفه تهیه و اجرای طرح‌های احداث، توسعه، تجهیز و نوسازی صنایع تولید متالوژی، استخراج و فرآوری مواد معدنی و اجرای طرح‌های اکتشافی را بر عهده دارد. لذا تجهیز و نوسازی ماشین‌آلات و تجهیزات معادن یکی از ماموریت‌های این سازمان است که با توجه به اهداف تعیین شده در برنامه پنجم برای افزایش ماشین‌آلات معدنی، این سازمان باید برنامه ریزی‌های لازم را انجام دهد.

تامین ماشین‌آلات و تجهیزات معدنی به دو صورت تامین از داخل و واردات صورت می‌گیرد. در حال حاضر تنها یک تولیدکننده ماشین‌آلات معدنی در کشور وجود دارد که بیشتر فعالیت آن معطوف به مونتاژ است تا تولید. با توجه به وجود پاره ای از مشکلات امکان واردات مستقیم ماشین‌آلات معدنی و موارد مشابه به کشور، توسط تولیدکننده‌های خارجی وجود ندارد. لذا ماشین‌آلات وارداتی اغلب به صورت خرید از واسطه‌ها تامین می‌شود. در حال حاضر شرکت‌های داخلی متعددی اقدام به خرید و واردات ماشین‌آلات می‌کنند که مسئله خدمات پس از فروش و تامین قطعات و لوازم یدکی یکی از مشکلات تامین از این منابع است. از سوی دیگر اغلب ماشین‌آلات وارداتی ساخت کشور چین است که با وجود قیمت مناسب، کیفیت و عمر مفید قابل قبولی نداشته و هزینه نگهداری و تعمیر بالاتری را موجب می‌شوند. با توجه به افزایش قیمت ماشین‌آلات، قدرت خرید پایین بخش خصوصی و مشکلات موجود در تامین ماشین‌آلات، برخی معدنکاران به سوی تامین ماشین‌آلات دست دوم و ارزان‌تر می‌روند که این مساله در بلندمدت به دلیل کاهش بهره‌وری و افزایش هزینه‌های نگهداری، به ظرفیت‌های تولیدی بخش خصوصی صدمه می‌زند.

با توجه به موارد یاد شده، اهمیت مدیریت تامین و توزیع ماشین‌آلات و تجهیزات با کیفیت و قیمت مناسب و دارای خدمات پس فروش، به منظور افزایش ظرفیت اکتشاف و بهره‌برداری از معادن کشور، افزایش بهره‌وری و کاهش هزینه‌های سرمایه‌ای و عملیاتی آنها، بیشتر احساس می‌شود. برای این منظور، نیاز است تامین، تولید و توزیع ماشین‌آلات به تولی‌گری سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران به نحو مناسبی ساماندهی شود.